

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

Nr. 2 · Juni 2011

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

Modstand - vist nytter det...

Ny Sachsenhausen forening

Af Astrid Danielsen

Efter flere år, hvor der ikke har været en dansk Sachsenhausen forening, er der nu kommet en ny forening. Foreningen blev stiftet den 29. oktober 2010 på dets første generalforsamling.

Foreningens formål er:

- At mindes de tidligere danske fanger i koncentrationslejren (KZ) Sachsenhausen.
- At skabe et fælles interesserum for overlevende fanger fra Sachsenhausen, deres pårørende og andre interesserede i KZ Sachsenhausen.
- At udbrede kendskabet til Sachsenhausen og de forbrydelser, der her blev begået.
- At arbejde for, at nazismens forbrydelser aldrig bliver glemt.
- At have et aktivt samarbejde med Den Internationale Sachsenhausen Komite.

Bestyrelsen består af:

Poul Nielsen

- tidligere fange i KZ Sachsenhausen Banke Jung-Jensen
- tidligere fange i KZ Sachsenhausen Katrine Stilling Krogh
- kasserer i foreningen Astrid Danielsen - formand

Som en del af foreningens projekt er det planen, at der arrangeres rejser til Sachsenhausen mindst hvert andet år. En rejse påtænkes i løbet af efteråret, ikke mindst for at give medlemmerne mulighed for at se særudstillingen "Sach-

Billedet er taget fra Tårn A i Sachsenhausen den 17. april 2011. Bemærk det gode blik man har over lejren.

senhausen Mahnt". Gedenkstätte Sachsenhausen er desuden under forandringer i disse år. Muren omkring appelplassen er blevet revet ned. Der ved åbnes der mere op i lejren, og det bliver tydeligere, hvordan SS vagterne i lejren havde et totalt overblik over lejren fra tårn A.

Samarbejdet med Den International Sachsenhausen komite blev officielt, da den danske forening blev optaget i den internationale forening den 16. april 2011 i forbindelse med markeringen af 66 året for befrielsen af Sachsenhausen. Vi glæder os over samarbejdet og de muligheder, det giver. I forbindelse med markeringen af 66 året for befrielsen lagde Sachsenhausen foreningen DK blomster ved den store fælles mindehøjtidelighed ved station Z.

Har medlemskab af foreningen inte-

resse, eller har De lyst til at vide mere om foreningen, kan De evt. læse mere på foreningens hjemmeside: www.sachsenhausen.dk eller kontakte formanden Astrid Danielsen på 63210464.

Blomsterne fra Sachsenhausen foreningen DK

Modstandskampen 1940 - 45 Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Juni 2011 · 11. årg. nr. 2

Redaktion

Peter Eigenbroth, *Ansv. redaktør*
Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31
Mail: peter@fjerritslev-tryk.dk

Modstandskampens Bladudvalg

Emmy Reitoft, Lykke Finderup, Peter Eigenbroth.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter. (Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Abonnement og bladregnskab

Peter Eigenbroth, Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31

Abonnement kan bestilles ved at indbetale 200 kr. på konto nr. 7461 2070272221

Tryk Fjerritslev Tryk A/S

Pris 200 kr. Udenlandske abonnenter 250 kr.

Næste nummer

er planlagt til september 2011. Deadline herfor er 15. august.

Forår i Mindelunden

Af pensioneret overvagtimester Warmi Hansen

4. maj oprandt i strålende sol, og indbydende tog Mindelunden i Ryvangen sig ud med træer og buske fuldt udsprunget og lyngen på gravene i blomst, grundet påskens varme.

Dagen startede traditionen tro med at børn fra Tagensbo skole satte blomster på alle gravene og ved mindetavlerne, og medlemmer af Kammeraternes Hjælpefond lagde kranser ved de fire mindesteder.

Mange tusinde fandt vej til Mindelunden denne dag, flest samledes til højtideligheden om aftenen, der bød på stemningsfuld musik og sang af Hjemmeværnets Musikkorps, København og af Zahles kor.

Inden højtideligheden startede, bar Jørn Jensen fra Gestapofangerne frihedsfanen og Mogens Henrik Nielsen fra Bernadottegården Dannebrog op til Hovedmonumentet, anført af Hjemmeværnets fakkelvagt.

Aftenens taler var læge dr.med., seniorforsker ved Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre Sven Arvid Birkeland, der har skrevet flere bøger om besættelsestidens "efterladte". Vi bringer nedenstående talen i sin fulde længde:

I det gamle nordiske digt 'Havamal' eller 'Den højes Tale' hedder det:

Fæ dør.

Frænder dør.

Selv én dør til sidst.

Men et jeg ved, der aldrig dør:

Dommen over hver en død.

Dommen over de døde, der ligger her, er, at de døde for os, for at vi kunne blive frie, frie for nazismens pest.

De er døde, vi står her, nogle var også med den gang, nogle var tæt på dem, der ligger her. Andre har deres kæres grave rundt om på landets kirkegårde, i navnløse grave ved kz-lejrene eller på havet.

Jeg var selv barn under Besættelsen, og husker tyskernes huseren. Mange af dem, der ligger her, er blot 15-20 år ældre end mig. De kunne have levet endnu, men de gav det dyreste, de havde: livet, i lighed med de danske sømænd og soldaterne, der omkom i allieret tjeneste.

De døde ikke forgæves.

Deres tanker er ført videre – ikke bare af de endnu levende modstandsfolk, deres enker, børn og børnebørn, men også af de mange, der i vores rød-

løse tid har fundet støtte i deres idealer og tanker, som stadig kan guide os.

Der er nogle af modstandskampens skikkelser, der er kommet til at stå som lysende fakler i eftertiden – ikke blot ved deres indsats, men også ved deres holdninger, der fortsat har et budskab til eftertiden.

Der er to, som står som fyrtårne for mig, Christian Ulrik Hansen og Kim Malthe Bruun.

Hvad kan jeg gøre bedre end at give dem stemme denne aften?

Før henrettelsen skrev Christian Ulrik Hansen til sin trofaste veninde Inge:

... Vil du fortælle mine kære og venner, hvorfor jeg måtte gå denne vej. Lad dem forstå, at for mig var der ingen anden. ... Underligt, men for mig har døden aldrig været den kolde istaphånd, som den er for de fleste. Jeg har levet sammen med den så længe, i det sidste døgn så intenst, at vi nu helt forstår hinanden. Den er ikke mere en fjende af livet. Den er blot livets fuldkommengørelse. Livet bliver helt i den – vi møder livet i den. ... Døden og livet giver hinanden mening og indhold. ...

Inge overlod mig nogle breve, som de udvekslede, før han blev taget: Christian skriver:

"Det er sandt – der gror blomster i granathullerne. Det er sandt: der fødes et nyt Danmark. Et Danmark, hvor livet vil blive ved med at være en kamp."

Han blev taget af Gestapo den 29. februar og henrettet den 23. juni 1944. Han ligger i grav nr. 19.

Inge slutter sin dagbog: "For sidste gang skriver jeg i min dagbog den 26. juni – 3 dage efter hans død – og slutter med Nordahl Griegs digt: "De bedste":

"De bedste, bli'r aldrig vor fremtid,
De bedste har nok med at dø."

Og Inge fortsætter:

Men hans død for andre, hans død for det, han troede på, gav troen og styrken videre til os, der overlevede.

Man fik en styrke, man ikke selv vidste, man havde.

Man fik en ukuelighed i sindet, som ikke havde været der før.

Hjemmeværnsfolk stod fakkelvagt ved gravene.

Han kæmpede for fred og medmenneskelighed.

Morten Nielsen skriver i "Forårets horisont"

Verden er vaad og lys
Himlen er tung af Væde ...
Hjertet er tungt af lykke,
Lykkeligt nær ved at græde.

Disse ord passer på Kim Malthes Bruun.

Kim blev taget den 19. december 1944. Han blev henrettet den 6. april 1945. Han ligger i grav nr. 94.

Ligesom Christian Ulrik Hansen fik Kim smuglet breve ud uden om censuren. I et brev fra den 27. marts 45, der blev fundet efter hans død, klistret op på en røde kors pakke, finder Kim støtte og styrke i sine lidelser under Gestapos tortur ved at tænke på Jesus:

"Ligeledes med Jesus. I samme nu, Judas kyssede ham på kinden, har han sikkert fået hele sin sjæls ro og overlegenhed igen. Så er han skyllet frem på en vældig bølge, der til sidst skyllede ham ind i døden. Den har rejst sig vældigt i hans eget sind, så at der intet øjeblik har været noget svagt og vaklende. Da han har stået over for sine bødler, har de fysisk set bragt ham ud over alt det jordiske. Han har befundet sig så frigjort og opløftet, at han ikke har kunnet se dem med almindelige menneskers øjne, men derimod med en uendelig overlegenhed og overbærenhed, som altid følger med, at man kan se den smalle horisont, som de andre handler ud fra ...

Jesus har følt hele sit liv leve i egen glødende kraft i den sidste koncentration af alt det stærkeste, der levede i ham. Angsten er noget, der kommer indefra, og forsøger man i for stærk grad at bibringe et menneske angst, opnår man meget nemt kun at drive det helt ud over enhver angstfølelse, at drive dem ud i en tilstand, hvor de er unælelige og frem for alt urørlige.

Da jeg gik derop til forhør, slog den tanke mig, eller måske var det, mens jeg var deroppe, at jeg pludselig følte: 'I skulle med mig ud i skoven ganske alene som skovhuggere, bare en kort tid, og alt i jer ville forandre sig, måske ikke varigt, for I er gjort af et andet stof, men dog således at I for en stund ville se og opfatte lidt af verdensdybden, for en kort stund se og føle den uendelige rige verden, der omgiver jer, men som I ikke fatter.' I glimt strejfede det: 'Mon disse nogen sinde har set månen spejle sig i en stille skovsø, eller om de nogen sinde har set vinden lege i græsset på en brink, når den jager ud over kanten og ned i søen?'

"... Alligevel, uden at være bange, uden at jeg viger tilbage, banker mit hjerte hurtigere, hver gang, der er en, der standser uden for min celledør. Det må være noget rent fysisk, selv om det jo så afgjort er et sanseindtryk, der forårsager det.

Det slog mig allerede lige bagefter, hvor jeg nu forstår noget nyt af Jesuskikkelsen. Det er ventetiden, der er prøven. Jeg forsikrer for, at få drevet et par nagler gennem hænderne, at dø på et kors, er intet ud over noget rent mekanisk, der sætter ens ånd i en sanse-

Aftenens taler, Søren Arvid Birkeland.

rus, der ikke kan sammenlignes med noget andet. Men ventetiden i haven, den drypper af rødt blod ...

Og jeg har lært noget om at sidde alene. Det er, som om man er nået helt ned på klippebunden, den bund, som ellers er dækket af egoisme, forfængelighed, kærlighed og alle hverdagslivets andre tilskikkelser, og det skærer i denne bund, det er det element, som er kortslettet. Det vil dækkes, det vil føle en dyne over sig. Sidder man flere sammen, er deres interesse, deres snak, en balsam, en dyne, der straks lægger sig som et varmende omslag på klippen. Sidder man alene, er det som en stor hudafskrabning. Den vil ikke lade en i fred; man kan ikke læse, sjælen må som legemet hele tiden op og gå på gulvet. Jeg forstod pludselig, hvad vanvid er, men jeg vidste, at dette var som med alt andet, der er hændt mig, i løbet af nogle dage vil jeg igen være mig selv ..."

Jeg har vandret ad en vej, som jeg ikke har fortrudt, jeg har aldrig svigtet, hvad der i mit hjerte stod, og jeg synes nu, at jeg kan se en sammenhæng.

Jeg er ikke gammel, jeg burde ikke dø, og dog synes det mig så naturligt, så ligetil. Det er kun den bratte måde, der afskrækker os i første nu. Tiden er kort, jeg kan ikke rigtig forklare det, men mit sind er fuldkommen roligt ..."

Til Hanne skriver Kim den 4. april:

Husk, og det sværger jeg dig til er sandt, at al smerte bliver til lykke, men kun de færreste vil nogen sinde senere indrømme det over for sig selv. De hyl-

Fanerne føres ud fra Mindelunden.

dede sig i smerten, og vanen fik dem til at tro, at det stadig var smerte, og de hyllede sig stadig i den. Sandheden er, at efter smerte kommer dybde, og efter dybden kommer frugt.

I et af de sidste breve til moderen fra Vestre Fængsel skriver Kim den 4. april: "Nu dør jeg, og jeg ved ikke, om jeg har tændt en lille flamme i et andet sind, en flamme, som skal overleve mig, men endda er jeg rolig, for jeg har set og ved, at naturen er rig. Ingen mærker, om nogle spirer bliver trådt under fode og dør derved. Hvorfor skulle jeg så fortvivle, når jeg ser al den rigdom, som endda lever. Og Kim slutter: Husk, det sværger jeg dig til er sandt, at al smerte bliver til lykke".

Et er monumenter og mindesmærker, et andet er det pulserende liv. Men disse to forhold kan forenes. 4. Maj kollegierne, der blev bygget efter krigen, er sådanne levende monumenter, befolkede som de er af unge mennesker, børn og børnebørn af modstandsfolk, krigssejlere og danske soldater i allieret tjeneste. Mindelunden er på samme måde et levende mindesmærke, når vi samles her, som i aften, og de, der døde og ligger her, har stadig noget at sige os i dag.

Et liv skal ikke blot måles i år, men også i hvad man har udrettet, specielt for andre, og hvad man har givet videre til de næste slægtled. Og på den måde er stedet her ikke blot 'de dødes rig', men i høj grad 'de levendes land'.

De, der ligger her, kæmpede for en verden med frihed – frihed for tvang, undertrykkelse og tortur. De viste, at friheden er værd at kæmpe for, den kommer ikke gratis, de betalte den højeste pris.

Den flamme, som Kim Malthe Bruun håbede, han tændte og håbede ville overleve ham, den skal vi fortsat holde i live.

Lad mig slutte med Halfdan Rasmussens digt til mit center, Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre:

Ikke bødlen

Ikke bødlen gør mig bange,
ikke hadet og torturen,
ikke dødens riffelgange
eller skyggerne på muren,
ikke nætterne, når smertens
sidste stjerne styrter ned –
men den nådesløse verdens
blinde ligegyldighed.

Tur til Sønderjylland

To af foreningens medlemmer, Godt-hardt Saugstrup, Kliplev, og Kaj Lassen, Aabenraa, havde programlagt en tur til det sønderjyske lørdag den 14. maj.

Vi var 31 deltagere, og første programpunkt var et besøg på Skrydstrup Flyveplads, hvor vi besøgte stedet, hvor fire syd- og sønderjyske modstandsfolk efter tortur og henrettelse blev begrebet af besættelsesmagten i krigens sidste år. Det var Egon Bruno Nørgaard, henrettet ved nakkeskud, og Arnold Sv. Aage Jørgensen, Hans Jørgen Chr. Andersen og Erik Gustav Daniel Schlosser, der døde på lazarettet efter tortur af Gestapo.

Der blev lagt en krans med de traditionelle røde, hvide og blå blomster og bånd; fanen var til stede, og man afsluttede med "Altid frejdig". En stille, smuk højtidelighed i det meget øde terræn på flyvepladsens område.

Derefter kørte vi op til en hangar, hvor vi bl.a. besøgte et F16 jagerfly og fik en meget udførlig orientering

om samme. Vi fik også prisen på "isenkrammet", så vi blev klar over, hvad vores skatte kroner også går til. Det var seniorsergent og velfærdsofficer Brian Juncker Jensen, som guidede under hele besøget, og det var virkelig interessant og oplysende. Efter endt fremvisning indtog vi en særdeles lækker frokost i flyvestationens kantine.

Godt mætte drog vi videre til Zeppelinmuseet i Tønder, hvor der var filmforevisning og rundvisning på museet. Derefter kørte vi ad en skovvej for at se en zeppelinhangar – der blev der holdt loppemarked (men der var nu ikke noget der fristede – de gode ting var væk). Turen gik videre til Højer sluse, hvor eftermiddagskaffen blev indtaget, samt et vue ud over Vadehavet.

Sidste etape gik til Landhotel Tetens Gasthof i Süderlügum, hvor vi spiste middag. Det var en rigtig god dag, og vejrguderne var med os. Tak til Godt-hardt og Kaj.

Ingelise Serges

Database over krigssejlere

Ved en reception på Frihedsmuseet den 4. maj blev der præsenteret en ny database, parallelt med den tidligere lancerede over dem, der var aktive i modstandsbevægelsen.

Den nye database omhandler krigssejlere og danskere i allieret krigstjeneste. Databasen er bygget op på baggrund af materiale, der bl.a. er stillet til rådighed af foreningen Danske Veteraner 1940-45.

Ved lanceringen er databasen langt fra færdig, men i den nærmeste fremtid vil den fremstå med nav-

nene på de mere end tusind danskere, der var i allieret krigstjeneste samt et tilsvarende antal krigssejlere, nemlig de der omkom under krigen som følge af deres indsats. Det er Frihedsmuseets målsætning at få udvidet databasen yderligere med oplysninger om de omkring 5.000 krigssejlere, der overlevede krigen.

Databasen er tilgængelig på Frihedsmuseets hjemmeside, der findes via www.natmus.dk

Forårets mærkedage på Bernadottegården

9. april

9. april – 71-årsdagen for Danmarks besættelse. Det var en kølig dag, men det var tørvejr, og kl. 10.30 fandt ca. 50 personer ud til mindeeg og mindesten, hvor vi – sædvanen tro – afholdt en lille mindehøjtidelighed. Som vi plejer, havde vores frivillige hjælpere sat stole ud, og der var tæpper til at pakke sig ind i, så man ikke frøs alt for meget.

Efter at Mogens Henrik Nielsen, formand for beboerfonden og tidl. modstandsmand og KZ-fange, havde budt velkommen, blev fanen ført ud. Fanebærer var Ingolf Gildam – ligeledes tidligere modstandsmand, politimand og KZ-fange – fanevagt var Peer Jensen.

Mogens Henrik mindedes kort denne dag, indledningen til de 5 forbandede år og efterfulgt af dage, der var svære for det danske folk. Vi sang en dansk sang, Jytte Sass lagde blomster for Bernadottegården og Stinne Olsen lagde blomster for Bernadottegårdens Venner. Vi sang endnu en dansk sang og gik ind i hus 4, hvor der var dækket op til kaffe og rundstykker og en lille én til at varme sig på. Kl. 12.00 brød alle op efter en hyggelig stund, hvor vi alle var glade for at være sammen.

På Bernadottegården i Roskilde har vi stadig en gruppe på ca. 30, der enten har været aktive eller er enker eller ægtefæller. En af disse er 102-årige Ragnhild Olsen, som der ses på et af billederne. Hendes ægtefælle er død for en

9. april markeres ved Bernadottegården i Roskilde.

del år siden efter et langt ægteskab. Ragnhild har en søn, der bor i Esbjerg.

Under krigen var Ragnhilds mand købmand i Sorø, men han var også aktiv i Modstandsbevægelsen, og byleder i Sorø. Da "jorden begyndte at brænde", gik Ragnhilds mand "under jorden", Ragnhild boede stadig i købmandsgården med sin lille søn. En sen aften buldrede det på døren, denne blev sparket ind, og nogle tyskere (og tolk) kom ind. De var højttalende og forlangte at få at vide, hvor Ragnhilds mand var. Ragnhild var bange, men som sandt var, sagde hun, at hun ikke vidste det. De begyndte at rode og gik også ind i sove-

værelset, hvor lille Torben lå og sov. Han vågnede og begyndte at græde, men Ragnhild fik ikke lov til at tage ham op. Til sidst – da de ikke havde fundet noget – sagde de til Ragnhild, at hun skulle følge med dem. Da knækkede filmen for Ragnhild, hun græd og fortalte med meget høj røst, at hun ikke kunne gå fra sin lille dreng. Det endte med at tyskerne gik, og Ragnhild fik lov til at blive. Ragnhild blev i Sorø om dagen, hvor hun sammen med en lærling passede Købmandsbutikken, men om natten overnattede hun hos venner og bekendte. Hun turde ikke mere sove alene hjemme.

102-årige Ragnhild Olsen

To tidligere kz-fanger, fra venstre Pool Kildemoes og Ingolf Gildam

5. maj

Vores dag på Bernadottegården begyndte kl. 10.30 med en højtidelighed ved Folke Bernadottes mindeeg og mindesten.

Efter velkomst blev fanen ført ud. Fanebærer var tidligere modstandsmand og KZ-fange Povl Kildemoes, Per Johansen var fanevagt.

Selv om vejret var solrigt, var det koldt, og vi måtte igen have gang i tæpperne for at holde varmen. Ca. 90 mennesker var mødt op til højtideligheden.

Sammen sang vi: En lærke letted', derefter blev ordet givet til dette års taler, tidl. modstandsmand og KZ-fange Mogens Henrik Nielsen.

Mogens Henrik talte om den første frihedsdag i 1945, hvor mørklægningsgardinerne kunne rives ned og brændes, og fængslerne åbnede sig for Gestapos fanger. Der var andre, der følte en skuffelse. Der var f.eks. Den Danske Brigade i Sverige, de havde i lang tid uddannet sig til at skulle i aktion, når Danmark skulle befries. Pludselig kapitulerede tyskerne, og de kom ikke i kamp. En af dem, der havde uddannet sig til at gå i aktion, var nu afdøde Peter Ilsøe, der i en årrække boede på Bernadottegården og i Bernadotteparken.

Han var medlem af modstandsorganisationen Holger Danske, men måtte flygte til Sverige og kom der i Brigaden. Han kom senere til England, hvor han blev tilknyttet Ole Lippmanns Special Forces. Senere kom han med i én af de berømte Jedburgh-grupper. Det var meningen, at de skulle nedkastes i Danmark d. 4. maj 1945. Og så skete det, at tyskerne overgav sig, så heller

Årets 5. maj-taler, Mogens Henrik Nielsen.

ikke Peter Ilsøe kom med i den sidste afsluttende kamp for Danmarks frihed.

Mogens Henrik oplevede ikke selv friheden i Danmark d. 4.-5. maj, da var han i Sverige på en skole i nærheden af Stockholm, der var indrettet til lazaret for de danske og norske KZ-fanger, der var kommet til Sverige med de "Hvide Busser". Mogens Henrik kom først hjem d. 15. maj.

Mogens Henrik talte om de mange tusinde, der ikke fik lov til at opleve 5. maj, fordi de mistede livet i kamp for Danmark eller i en tysk KZ-lejr.

Aldrig har Danmark været så tæt på at ophøre som selvstændig nation. Hvis Tyskland havde vundet krigen, havde Danmark måske i dag været en underafdeling af det stortyske rige.

Fanebærer Povl Kildemoes med fanevagt Per Johansen på vej til Bernadottes Mindeeg.

Heldigvis rejste Danmark sig til modstand, der blev modtaget våben og sprængstoffer fra England. Modstandsbevægelsen voksede.

Mogens Henrik stillede spørgsmålet: "Har vi lært noget af Frihedskampen? I dag er danske unge med til at forsvare friheden for mennesker rundt om i verden, f.eks. i Afghanistan, Pakistan og Libyen, ligesom ungdommen dengang i 40'erne fandt ud af, at en frihedskamp ikke kan føres fra sofaen, mens unge fra andre dele af verden var med til at kæmpe og dø for os. Så – ja, det kan nytte".

Dette var blot lidt af det, der blev sagt i Mogens Henriks gode tale. Den gav anledning til eftertanke.

"Frihed er det bedste guld" var den næste sang, der blev sunget, og så blev der lagt blomster af Bernadottegården, Bernadottegårdens Venner og venner fra Brigadefolkene fra Helsingør.

Vi sang Frihedssangen: "En vinter lang og mørk og hård", og før fanen blev ført ud, sang vi også "Kom maj du søde milde". Efter højtideligheden var vi ca. 120 mennesker til middag med underholdning i hus 4, hvor vi havde hyggeligt samvær, indtil vi gik hver til sit ca. kl. 14.30.

Igen kan vi se tilbage på en højtidelig frihedsaften i Mindelunden og en 5. maj på Bernadottegården der var både minderig og festlig.

Emmy Reitoft

Udsnit af de mange fremmødte.

Donation på Bernadottegården

Den 25. april havde vi igen en donation på Bernadottegården i Roskilde. Denne gang var det Mogens Henrik Nielsen, der gerne ville mindes sin ven, Børge Hansen, der levede sine sidste år i Bernadotteparken sammen med hustruen Inger.

Mogens Henrik og Børge lærte hinanden at kende på reviret i Neuenamme. Den kun 17-årige Mogens Henrik var meget syg, og det gik den forkerte vej med hans helbred. Børge var 22 år – havde været maskinarbejder – og var ikke helt så syg som Mogens Henrik. Børge besluttede sig til, at Mogens Henrik skulle overleve og med tilbage til Danmark, og han tvang ham til at spise, drikke, vaske sig og gå på toilettet. Børge havde en stor andel i, at Mogens Henrik kom hjem med de "Hvide Busser" i april -45.

Mogens Henriks og Børges venskab holdt gennem hele livet. Mogens Henrik tænker tit på sin afdøde "bror", og besluttede derfor at mindes ham ved en donation, hvor en plade og et skrift på Tove Sørensens lejlighed i hus 3 fortæller historien om det livslange venskab mellem 2 tidligere modstandsmænd og KZ-fanger.

Mogens Henrik gav et beløb på kr. 12.000,- til Bernadottegårdens Beboerfond. Dette beløb vil fortrinsvis blive brugt til aktiviteterne i gruppen af modstandsfolk m.fl.

Efter donationen var beboerfonden vært ved kaffebord til de ca. 35 fremmødte beboere fra Bernadotteparken og Bernadottegården samt Børges og Mogens Henriks familie og venner.

Emmy Reitoft

Mogens Henrik motiverer donationen. I baggrunden ses sønnen Morten og hustruen Hanne.

Mogens Henrik sammen med familiemedlemmer til Børge Hansen.

Mogens Henrik med sine to sønner, svigerdatter, søster, barnebarn og hustru.

Ved kaffebordet samledes en del af de tidligere modstandsfolk ved et af bordene.

Bernadottegården med i Mindelunden

4. maj, 66 årsdagen for Danmarks Befrielse. Det var en smuk sommeraften, da vi kørte fra Bernadottegården med kurs mod Mindelunden. Alt i alt var vi 55 personer – modstandsfolk, andre beboere, venner, familie, personale og frivillige hjælpere. Vi var så heldige i år, at Binneballes Fond gav os en flot donation, der gjorde, at vi igen i år kunne invitere alle de, der havde lyst, med i Mindelunden. Der er mange af vores beboere, der bruger ganghjelpe-midler, så derfor havde vi brug for 2 store busser for at alle kunne være der.

Da vi kom ind til Mindelunden, var der nogle af de frivillige mænd, der gik op til Mindelunden med stole, så alle vores beboere og ældre kunne sidde ned, resten gik i samlet flok – med Bernadottegårdens 2 faner i spidsen – til Henrettelsespladsen, hvor Mogens Henrik Nielsen lagde Bernadottegårdens buket. Vi sang "Altid frejdig når du går" før vi igen gik fra Henrettelsespladsen og op til Mindelunden, hvor vi lyttede til Sven Arvid Birkelands tale og Zahles kors dejlige sang.

Efter den smukke og stemningsfulde højtidelighed var der tid til at gå rundt og se på gravene og pergolaen, før turen atter gik tilbage med busserne til Bernadottegården i Roskilde.

Bernadottegårdens faner føres til henrettelsespladsen af Helle Elmgreen og Vagn Hansen.

Her blev vi igen i år modtaget af en smuk lysallé, lavet af Bernadottegårdens Venner. Inde i hus 4 var der dækket op til kaffe, snitter, øl, vand og Gammel Dansk. Aftenen havde været kold, så vi nød varmen både fra kaffen

og en genstand eller 2. Vi havde en dejlig og hyggelig stund, inden vi skiltes og gik hver til sit – da var klokken også blevet mere end 23.

Emmy Reitoft

90-årige Hanne Bahnsen og 95-årige Else Briksby, begge enker efter kz-fanger.

Rigmor og Poul Kildemoes med barnebarnet Malene samt hjælper Poul Erik Andersen.

Bidrag til denne rubrik bedes sendt til
Peter Eigenbroth
Rolighedsvej 8a, 9690 Fjerritslev
mail: eig@fjerritslev.dk

- 90 år** 22. august
O. Bro
Elmosevej 57,
Nr. Fløjstrup, 8330 Beder
- 80 år** 8. juni
Kirsten Dreyer
Bøgevej 13, 4591 Føllenslev
28. juli
Marie Fogh Rasmussen
Øster Voldgade 2
7000 Fredericia
- 75 år** 17. juli
Erling Mandsen
Toften 4, Klipleve
6200 Aabenraa
1. august
Lis Kroer Lygum
Lumbyesvej 8.9.4.
7000 Fredericia
- 70 år** 14. juli
Eva Klintø
Hanvedgade 15, Bov
6330 Padborg
19. juli
Poul Erik Sørensen
Holmevej 253
8270 Højbjerg
- 65 år** 18. september
Gudrun Wisler
Holmevej 253
8270 Højbjerg
29. september
Inger V. Rørvang
Mølledammen 17
6800 Varde

- og en forsinket lykønskning med 90
års fødselsdag den 19. april til
Kay Robert Jensen,
Hillerødholmsallé 17,
3400 Hillerød.

4. og 5. maj i Odense

Af Max Roe

Onsdag den 4. maj 2011 deltog "Danske Veteraner 1940-45" med 13 deltagere i Komiteen for Mindehøjtideligheden den 4. maj's mindeceremonier i Odense.

Vi ankom til Odense kl. 14.00 og blev indkvarteret på Hotel Plaza, som ligger i gå-afstand fra banegården. På hotellet traf vi bl.a. nogle af de deltagere fra Royal Air Force, som også deltog i 4. maj mindeceremonierne – såvel ved Gals Klint som i Odense.

Kl. 17.00 var der mindeceremoni med nedlæggelse af krans ved flyvergravene på Assistenskirkegården, hvor 23 allierede flyvere er begravet: 19 britiske, 3 canadiske samt 1 fra New Zealand.

Som indledning til mindeceremonien spillede Jan Reitz "Highland Cathedral" på sækkepibe, og som afslutning på kransenedlæggelsen spillede Gudmund Christensen fra Musikkorpset "The Last Post" på trompet. Danske Veteraners krans blev lagt af formanden Erik Kragelund.

Efter mindeceremonien på Assistenskirkegården var Totalforsvarsregion Syd vært ved et traktement på soldaterhjemmet Dannevirke.

Kl. 19.00 var der mindearrangement ved Mindemonumentet i Ansgar Anlæg.

En imponerende faneborg med danske og udenlandske faner marcherede ind til marchmusik af musikkorpset. Ansvarshavende chefredaktør Per Westergård fra Fyens Stiftstidende holdt den traditionelle 4.maj tale, og den britiske ambassadør Nich Archer bragte en hilsen fra det engelske folk til byens borgere, samt en tak til Erik Hansen, der stod som arrangør for det vellykkede arrangement.

Der blev lagt krans ved monumentet – veteranernes krans blev lagt af Gustav Holmberg, der bor i Odense og som sidder i Danske Veteraners bestyrelse. Vort medlem Jens Ege lagde kransen for Frednings- og Mindefonden.

Musikkorpset akkompagnerede fællessangene "Det haver så nyligen

Mindehøjtidelighed i Odense 4. maj. Foto: 4. Maj Komiteen.

regnet", "Frihedssangen" og "Der er et yndigt land"; musikkorpset Kor à la Carte underholdt med et potpourri af Vera Lynn sange og "Jeg ser de bøgelyse øer" – ligesom aftenens konferencier Per Thorhauge sang "Some enchanted evening" fra South Pacific. Til slut marcherede faneborgen til Ansgars Kirke til tonerne af "Kong Frederik d. IX Honnørmarch".

Her deltog vi i mindegudstjenesten under ledelse af sognepræst Regina Ljung. Der blev sunget salmerne: "Bøj o Helligånd os alle", "Mægtigste Kriste" og "Altid Frejdig".

Ved udgangen efter mindegudstjenesten fik alle udleveret et lys, som vi efterfølgende tændte og anbragte foran monumentet i Ansgar Anlæg til et stort kors af levende lys.

Kl. 22.00 var vi tilbage på hotellet, hvor der var arrangeret natmad.

Næste dag holdt DV 40-45 den årlige generalforsamling på restaurant Rådhuskælderen, Nyborg, hvor vi blev underholdt med sang af konferencier Per Thorhauge fra 4. maj arrangementet aftenen før.

Turen afsluttedes med middag torsdag aften på hotellet, hvor Poul Sveistrup og Gunnar Iversen fortalte om deres oplevelser i Odense under krigen, ligesom Erik Kragelund og Arne Glinsvad fortalte om deres oplevelser som krigssejlere.

Alle deltagere i 4 maj arrangementet i Odense var enige om, at det skulle vi gentage i 2012, så reserver allerede dagen.

Chefredaktør Per Westergårds tale ved mindehøjtideligheden i Odense 4. maj

En avis spurgte for nylig en række unge, hvorfor vi i Danmark markerer datoen 9. april. Nogle af de unge mente, det var Dronningens fødselsdag. Andre foreslog, at det måske var Jesu opstandelse. Kun hver tredje af de unge vidste, at datoen, 9. april, symboliserer Danmarks besættelse i 1940. Suk.

Og så er det, jeg står her og tænker, hvad resultatet mon ville have været, hvis Fyens Stiftstidende i dag var gået på gaden for at spørge unge, hvorfor vi i aften tænder lys i vinduerne og samles her i Ansgars Anlæg? Jeg håber, der ville have været flere unge, som kunne svare rigtigt. Men jeg føler mig ærlig talt ikke helt sikker. Så også her et suk.

Jeg sukker selvfølgelig, fordi disse datoer – 9. april og 4. maj – er nogle af de helt vigtige datoer i vores nationale selvforståelse og identitet. Det er datoer, som er med til at binde os sammen som danskere, og som bør være en del af vores fælles kulturarv.

Vi fejrer 4. maj for at hyldede dem, der medvirkede til at befri Danmark i 1945. Vi hylder de danskere, som ikke lod stå til, men som valgte at gøre modstand. Vi hylder de fremmede magter – allierede nationer – der tog kampen op, og som banede vej for Danmarks befrielse. Og vi hylder specielt de mange, der i krigsårene måtte lade livet i kampen for frihed. Som nogle af jer nok har læst i dagens udgave af Fyens Stiftstidende, så blev netop befrielsesdagen her i Odense den mest blodige dag under hele krigen. Ti modstandsfolk mistede livet. 17 blev såret.

Men 4. maj handler efter min mening ikke kun om nogle konkrete begivenheder i 1945. Datoen 4. maj er i dag et symbol for selve budskabet om frihed – om befrielse fra totalitære tilstande. Tilbagevenden til demokrati.

I denne symbolske betydning har 4. maj en uhørt høj aktualitet netop i år, 2011, hvor vi i øjeblikket ser, at det ene totalitære regime efter det andet står for fald i Mellemøsten og Nordafrika

Det, som befolkningerne i lande som Libyen, Yemen og Syrien længes efter, det er politisk frihed og økonomisk fremgang. De ønsker at få retten til selv at bestemme, hvem de vil ledes af. De ønsker ret til at ytre sig, til at forsaml

sig, til at blive informeret om, hvad der virkelig sker i deres eget samfund. De ønsker reformer, så de kan komme ind i en økonomisk bedre udvikling.

De vil bort fra mørklægning. De vil ud i lyset.

Jeg synes, at de længsler og de ønsker, som for få måneder siden bragte befolkningerne i Tunesien og Ægypten på gaderne, og som i øjeblikket bringer befolkningerne i Libyen, Yemen og Syrien på gaderne, er om ikke helt de samme, så alligevel forbløffende meget tæt på de længsler og de ønsker, som blev næret af mange danskere forud for befrielsen i 1945.

Også de ville bort fra mørklægning. De ville ud i lyset.

1945 er længe siden. Kun ganske få af os, der er til stede her i Ansgars Anlæg, var selv med i kampen. Andre af os oplevede måske begivenhederne fra børnehøjde. Og en stor del af os – det gælder mig selv – er bare en slags "medløbere" – nå ja, misforstå mig ikke – men nogen som alene kender begivenhederne gennem overleveringer fra forældre eller bedsteforældre.

Min egen erindring om krigen stammer fra slutningen af 1950'erne, når jeg besøgte min morfar i Herning. Så legede jeg med en papirkniv og en slags medalje, han havde fået af Frihedsrådet for at have været med til at trykke illegale blade på loftet over hans tøjbutik. Og når det var 4. maj, så skulle vi høre det skrattende frihedsbudskab fra en LP-plade, der blev afspillet i en gramofon, som i min erindring var stor som en kummefryser. Det var højtideligt. Det var noget, der virkelig betød noget for min morfar.

Netop fordi 1945 er længe siden, så er der mennesker, der synes, at markeringen af 4. maj er en forældet tradition.

De har ikke ret.

Tværtimod synes jeg, at det kalder på stor respekt, at en gruppe mennesker med Erik Hansen i spidsen for 15 år siden besluttede at videreføre denne mindehøjtidelighed, da man ikke længere fra officiel side ønskede at markere dagen. Jeg synes, det er imponerende, at Erik Hansens gruppe – Komiteen for mindehøjtideligheden den 4. maj – år efter år er i stand til at samle så mange mennesker.

Chefredaktør Per Westergård, Fyens Stiftstidende, holdt talen den 4. maj i Ansgars Anlæg i Odense.

Jeg synes, der er gode grunde til at fastholde traditionen. Lad mig nævne to:

Den første grund er, at så længe unge i Danmark ikke kender krigens vigtige mærkedage, så er dette i sig selv en indlysende anledning til at holde fast i markeringen af 4. maj. En mindehøjtidelighed som den i dag kan ikke stå alene, når det gælder om at give de unge en større viden om krigen. Der skal mere til. Her må også skoler og medier bidrage kreativt med at finde mere tidssvarende, vedkommende og spændende måder at formidle Danmarkshistorien på.

Den anden grund er, at så længe der fortsat er ufrihed, besættelser og totalitær undertrykkelse i lande rundt omkring på jorden, så er også dette en indlysende anledning til, at vi den 4. maj stopper op og tænker over indholdet i frihedsbudskabet, funderer over de ligheder, der er mellem os danskere dengang i 1945 og de mange befolkninger, der i dag i Mellemøsten og Nordafrika befinder sig på nippet til ved egen kraft eller ved hjælp udefra at erobre en frihed, som de ikke har kendt i årtier.

Lad os i aften hylde de mennesker, der gjorde Danmarks befrielse i 1945 mulig. Lad os samtidig sende en tanke til de befolkninger, der i disse dage kæmper hver deres kampe for at blive befriet fra totalitære regimer.

Tak for ordet. Jeg ønsker jer alle en dejlig aften.

Tur til Jylland

Tekst og fotos: Emmy Reitoft

Mandag d. 16. maj mødtes en lille gruppe forventningsfulde mennesker fra Erhvervshæmmede Sjællandsafdelingen for at påbegynde foreningens tur til Jylland.

Da der var et par afbud på grund af sygdom, blev vi kun 13 samt Ditos gode chauffør Troels, der mange gange før har kørt for os. Humøret var højt, og alle glædede sig til at komme af sted.

Turens udgangspunkt var Roskilde – nærmere betegnet Bernadottegården. Godt på vej serverede vi kaffe og rundstykker med ost og marmelade og en lille én, som venlige mennesker havde givet os til turen til at skylle halsen med. Vi fik også de små flag frem og sang fødselsdagssang, fordi en af turens deltagere, Henning Jensen, fyldte 90 år netop på denne dag.

Turens første stop blev Grindsted. Her spiste vi en lækker frokost på hotel Lyngheden, og vi fik herefter besøg af en guide fra Grindstedsamlingen fra Besættelsen – den samling der tidligere har haft til huse i kælderen på Grindsted Skole. Guiden fortalte om besættelsestiden og modstandskampen i Grindstedområdet, hvorefter vi gik hen for at se samlingen.

Samlingen er nu en temaudstilling om hverdagen under besættelsen. Der er meget lidt plads, og meget få effek-

ter. Guiden fortalte, at hele den tidligere så store udstilling lå pakket ned i kasser, indtil de forhåbentlig på et tidspunkt ville få større lokaler. Stedet og samlingen drives af kommunen.

Vi fortsatte vores tur, og målet var nu vores base i de næste 2 døgn, Norsminde Kro i Odder. Vi var fremme ved 17-tiden, fik anvist vores værelser, pakket ud og set os lidt omkring, inden vi igen skulle mødes kl. 18.00.

I anledning af Hennings fødselsdag havde vi bestilt en fin 3-retters gourmet-menu, og vi nød maden, der var taler og gaver, der blev overrakt og en dejlig stemning. Vi sluttede middagen af med kaffe og chokolade, og klokken nærmede sig 22, da vi – godt trætte – kunne gå til ro.

Tirsdag morgen var vi igen klar til afgang kl. 9.00. Kl. 9.30 skulle vi være ved Besættelsesmuseet i Aarhus. Museet har til huse lige ved Domkirken og jeg tror, at vi alle var enige om, at dette museum er et besøg værd. Udstillingen er i to etager, en trappelevator sørger for, at de, der ikke kan gå på trapper, alligevel kan se det hele. Udstillingen omfatter mange ting, såvel temabestemte som enkeltstående ting. Der er udstillinger der viser hverdagen i Besættelsesårene, Modstandskampen, tyskerne i området, våben, festtøj syet

Fine festkjoler på Besættelsesmuseet i Aarhus, syet i faldskærmsstof.

af faldskærmsstof og meget mere. Meget fornem udstilling, som fortjener stor ros. Efter at have beset udstillingen gik vi en etage op, hvor kvindemuseet i Aarhus har til huse. I en stue med interiør fra forrige århundredeskifte fik vi serveret kaffe og boller. En af turens deltagere – den 95 årige Else Briksby – fik besøg af sin niece med samme navn. Niesen er bosat i Aarhus, og hun kunne nu følge sin faster på turen rundt på museet og drikke kaffe sammen med gruppen, før hun igen forlod os. Vi kørte et stykke vej gennem Aarhus til 4. Maj Kollegiet, hvor vi gerne ville se skulpturen: "Falden ung mand", fremstillet af kunstneren Knud Nellemose. Den unge mand er såret og forsøger forgæves at rejse sig. Skulpturen skulle oprindeligt være opstillet på Domkirkepladsen, men da byens borgmester – i meget ufine vendinger – udtalte sig negativt om den fysiske nøgenhed, skulpturen har, blev den i 1953 opstillet ved 4-maj kollegiet. Skulpturen anses som Knud Nellemoses hovedværk. Mogens Henrik Nielsen – formand for Sjællandsafdelingen og tidligere alumne på 4. Maj Kollegiet i Aarhus, lagde en buket på stedet, bistået af Marianne Rüz, som har været alumne på 4. Maj Kollegiet i Esbjerg. Personligt synes jeg, at skulpturen er stærk, og at den udtrykker den sorg og smerte, et så-

Turens deltagere.

dant øjeblik må indebære for et ungt menneske.

Turen gik nu videre nordpå – næste mål var Hvidsten. Ved den lille minde-lund for Hvidsten-gruppens medlemmer samledes vi til en lille højtidelighed. Mogens Henrik fortalte om Hvidsten-gruppens medlemmer og deres virke, indtil gruppen blev angivet og de fleste blev taget af tyskerne d. 11. marts 1944. Tyskernes dom var hård, 8 medlemmer blev henrettet, 2 kom i tysk tugthus. Krofamilien – familien Fiil – blev særlig hårdt ramt, idet krojer Marius Fiil, sønnen Niels og svigersønnen Peder alle blev henrettet, døtrene Tulle og Gerda kom i tysk tugthus, men overlevede og kom hjem. Kroen drives i dag af barnebarnet Søren Fiil.

Henning Jensen lagde en buket ved Mindesmærket, hvorefter vi sammen sang: "Altid frejdig når du går".

Sammen gik vi til kroen, hvor vi blev beværtet med Hvidsten Kros kendte anretning: "Recepten". Vi "nøjedes" dog med den halve, og længe før vi var færdige var vi mætte. Vi var ude og se området, og glædede os over, at der var så smukt over det hele. Vi så mindesmærket over Marius Fiil, der står bagest i haven, og som efter krigen blev rejst af hans hustru Gudrun Fiil.

Vi fik kaffe, og så gik turen igen sydpå til Norsminde kro.

Onsdag morgen skulle kufferterne pakkes og afleveres ved bussen. Kl. 8.45 sad vi i bussen, dagens første mål var Hørbylunde Bakker, hvor vi gerne ville se stedet, hvor Kaj Munk blev henrettet, ligesom vi gerne ville lægge en blomst på stedet. Vi kørte det meste af vejen ad meget smukke småveje, og fandt stedet hvor stenkorset står – tæt ved vejen – for at vise stedet, hvor den skændige handling fandt sted. Vagn Hansen lagde en buket på stedet, og vi sang et vers af: "Altid frejdig når du går".

Herefter fortsatte turen sydpå mod Kolding. Her skulle vi se Staldgården, hvor mange forhør fandt sted under besættelsen, og hvor vi skulle mødes med venner fra Erhvervshæmmede, Jysk afdeling. Da vi kørte ind på Staldgården, stod der 13 medlemmer og ventede på os. Sammen gik vi til Monumentet for Besættelsestidens ofre ved Staldgården, udført af billedhug-

Turens deltagere. Kaffen nydes på Kvindemuseet i Aarhus.

geren Poul Søndergaard, og indviet 5. maj 1951. Marianne Rüzsz lagde en buket, og sammen sang vi: "Altid frejdig når du går". Sammen så vi "Celle2" på Staldgården, og sammen hørte vi en af medlemmerne fra Jysk afdeling, Kaj Eilertsen, fortælle om sin tid som Gestapos fange og de forhørsmetoder, der blev anvendt på Staldgården. Kaj Eilertsen overlevede, men det var ikke alle der gjorde det. Vi lyttede alle til denne stærke beretning.

Hjemmeværnsforeningen i Kolding havde tilbudt at lave dejlig hjemmelavet mad til os: Flæskesteg med sprød svær og fløderand m. henkogt frugt – vi sluttede af med kaffe. Under midda-

gen fortalte Jysk afdelings konstituerede formand Robert, at afdelingen gerne ville være vært ved middagen. En dejlig overraskelse.

Efter at have hygget os sammen i nogle timer var tiden kommet, hvor vi skulle tage afsked med vore jyske venner. Inden da havde vi talt om, at det var godt at ses, og at det vil vi gøre igen, måske lave en-dags ture, hvor vi kan mødes. Vi følte alle, at det var godt at mødes, og at der var mange ting at tale om. Tak til Jysk afdeling for den måde I modtog os på.

Så gik turen tilbage til Roskilde hvor vi var kort før kl. 18.00.

Emmy Reitoft

Marianne Rüzsz lægger blomster ved Mindesmærket på Staldgården.

Årsmøde 2011

Kammeraternes Hjælpefonds årsmøde var i år henlagt til Kerteminde, hvor 10 personer var samlet til møde på Danhostel.

Formanden, Martin Frøland, indledte mødet med at udtale mindeord om fondens tidligere formand, Anna-Lise Clausen, der afgik ved døden for få måneder siden. Forsamlingen holdt et minuts stilhed.

Mødets hovedemne var fondens nye fundats, der kun mangler Civilstyrelsens godkendelse for at træde i kraft. Den nye fundats er bragt up to date i forhold til den tidligere, der ikke længere kunne fungere optimalt.

4. maj i Mindelunden forløb fint (se andetsteds i dette blad). Man kunne nok ønske sig en større interesse fra dagspressens side for at skrive om 4. maj i Mindelunden.

Det mangeårige medlem Poul Skjoldborg havde besluttet sig til at udtræde af bestyrelsen. Martin Frøland benyttede lejligheden til at takke Skjoldborg for hans mangeårige indsats i fondens arbejde – bl.a. et par år som kasserer og i en del år medansvarlig for Feriehuset i Kegnæs. Skjoldborg var den sidste aktive modstandsmand i bestyrelsen – under besættelsen var han bl.a. aktivt med i våbenedkastningerne på Nordfyn.

Som nyt bestyrelsesmedlem valgtes

Årsmøde i Kammeraternes Hjælpefond. Fra venstre ses formanden Martin Frøland, derefter Jørgen A. Leth, Christian Hell, Morten Nielsen, Jørgen Viggo Nielsen og Erik Hauberg.

Jørgen A. Leth, som er tidligere hjemmeværnsmand, og som mange vil kende fra juleaften-arrangementet i Mindelunden.

Kassereren, Poul Brandt, blev genvalgt til forretningsudvalget.

Til 4. maj-udvalget genvalgtes Poul Brandt, Martin Frøland, Warmi Hansen, Hans-Henrik Høy og Jørgen Viggo Nielsen.

Martin Frøland demonstrerede fondens hjemmeside, som er under grundig ajourføring og fornyelse.

Mødet sluttede traditionen tro med "Altid frejdig".

Derefter var der fælles frokost, hvor også flere af medlemmernes ægtefæller deltog.

Aase Beck Eigenbroth

29. august i Mindelunden

Højtideligheden den 29. august i Mindelunden i Ryparken i København begynder i år kl. 17. Programmet, der varer ca. en time, bliver det traditionelle med en tale af en højtstående chef i Forsvaret. Den pågældende lægger efter sin tale en krans ved mindesmærket. Derefter lægges der krans af formanden for Frihedskampens Frednings- og Mindefond, ceremonimester Chr. Eugen-Olsen og af formanden for foreningen "Danske

Veteraner 1940-45" Erik Kragelund samt af repræsentanter for enkelte af de fremmede ambassader i Danmark.

Hjemmeværnets Musikkorps København og Studentersangerne medvirker.

Der vil så vidt muligt blive sørget for siddepladser, ikke blot til de særligt indbudte, men også til øvrige fremmødte, der har behov for at sidde ned.

Russiske modstandsfolk i Mammen

Nedenstående beretning er indsendt af Erik Hansson, Aalborg. Den er oprindeligt skrevet til bogen "Der var noget i luften" om modstandsbevægelsen i Bjerringbro og omegn. Bogen er for længst udsolgt, og forfatteren Severin Mogensen afgik ved døden for flere år siden.

Severin Mogensen drev en lille cykelforretning i Mammen, da han i 1944 accepterede en opfordring fra Bjerringbro om at danne en lokal gruppe i Mammen. Den blev hurtigt oprettet og deltog sammen med to R-grupper fra Bjerringbro i adskillige nedkastninger på pladserne i Mammen og Korreborg.

Da den usynlige hær trådte frem ved befrielsen, viste det sig, at Severin havde endnu et kort på hånden: en F-gruppe af tre professionelle russiske soldater.

Severin fortæller:

En aften, jeg havde været i Lee hos cykelhandler Georg Frederiksen med et par cykelstel, der skulle ovnlakeres, mødte jeg tre tyske soldater, troede jeg. De spurgte, om jeg vidste, hvor den tyske kommandocentral var, og jeg fortalte dem, at det var i Bjerringbro, og at de bare skulle følge vejen imod syd. Det var nu ikke den vej de ville, og de fortalte nu, at de var russiske flygtninge, og at de havde været i tysk krigsfangelejr, og de var så tvunget til at trække i tysk uniform og gå med som arbejds- og vagtsoldater. De spurgte, om jeg kunne skaffe dem noget at spise, da de var meget sultne. Jeg tog dem så med op til min gode ven Aage Jensen i Hjorthede Mølle. Her blev de installeret på hans kostaldloft, og selv om hans unge kone lå i barsels seng, kunne der alligevel altid blive mad til nødstedte mennesker.

Her blev de så i et par døgn, og da jeg indså, at de ikke havde store chancer for at undgå at blive fanget af tyskerne, hentede jeg dem til Mammen, hvor jeg ubemærket fik dem installeret på Jens Astrups høløft, hvor de var de næste tre døgn. Det var lige ved mit cykelværksted, så jeg kunne bringe mad op til dem, mens folkene på gården spiste til middag. Vi var dog så uheldige, at nogle af folkene havde hørt noget mistænkeligt på loftet en middag. For at undersøge hvad det var, stak de hove-

det op over hanebjælken. Det de fik at se, var Alexander, den ene russer, der pegede på dem med en maskinpistol. Jeg var heldigvis til stede, så jeg lovede at flytte gæsterne, når det blev mørkt, mod at de til gengæld lovede ikke at omtale denne episode.

Det var ikke så let at skaffe tøj, mad og legitimationskort til de tre russere, og når de så fik kortene, havde de besvær med at udtale deres danske navne rigtigt. Tøjet fik jeg fra lærer Larsen, førhen Mammen, nu bosat i Bjerring. Ham henvendte jeg mig til, da jeg vidste, han var meget patriotisk. Rationeringskort til brød m.m. fik jeg fra venner og bekendte, som jeg kunne stole på.

Jeg måtte nu flytte de tre til et bedre sted, og valget faldt på en stor høstak, som tilhørte Jørgen Christensen, Vigstrup i Vinkel. Den havde stået i Nørreå enge de sidste 2-3 år. Her fik de gravet sig en god hule oppe i toppen af stakken, og der havde de det godt. Vi kom med mad til dem efter mørkets frembrud.

Jeg havde aftalt med min svoger Johannes Mogensen, som boede i Vejrumbro, at han skulle holde opsigst med dem, og det gik da godt en tid. Men tilfældet ville, at høet skulle hentes hjem til foder. Der kom to stærke karle med en vogn og fork, og de begyndte at kravle op i stakken. Der er sikkert ikke nogen, der er blevet mere bange end ham, der faldt ned i hulen og fik en maskinpistol pres-

set mod sidebenene. Min svoger, som havde observeret oprinet, var ikke sen til at komme til undsætning og få stiftet fred mellem parterne. Aftalen blev, at de tre russere skulle opholde sig i en nærliggende plantage, indtil det blev aften. Så skulle vi finde et nyt sted, de kunne være derefter.

Min svoger fik af de to karle at vide, at på gården hvor de tjente, var der over grisestalden et loft, der sjældent var brug for. Der var en lem over en grisesti, hvor man kunne komme op på loftet. Dette sted brugte vi en uges tid, men da der var for lang transport med mad, og karlene var nervøse for at have flygtningene boende, blev det besluttet at flytte dem endnu engang.

Jeg havde nogle gode venner på en gård i Vejrumbro, familien Mikkelsen, Kjeldgården, og der fik vi så de tre russere anbragt på høløftet. En dag, de tre var nede for at blive vasket, var det så uheldigt, at en fremmed person kom ind i bryggerset, hvor de var. Gennem mine forbindelser fik jeg samme aften at vide, at den fremmede havde talt lidt for meget om noget mystisk på Kjeldgården, så jeg var nødt til at gå ned og formane ham til fuldstændig tavshed og dementi, hvilket også blev overholdt.

Jeg flyttede nu de tre russere hjem på min mors ejendom, hvor foruden min mor og bror også mon kone Sinne og jeg boede. De blev anbragt over kostalden, hvor der var noget hø, de kunne sove i. Her opholdt de sig til den 4. maj, hvor de kunne komme frem i dagens lys.

De tre russere blev nu lidt efter lidt indlemmet i vor gruppe, og da det viste sig, at de var meget mere soldater end vi, havde vi en del gavn af deres erfaringer. Vi havde efterhånden fået lært dem en del dansk. Min kone havde hentet nogle dansk-russiske ordbøger på biblioteket i Viborg, som de studerede meget i. Da min mors ejendom lå noget afsides, kunne de en ad gangen få lov til at hjælpe i mark og have. Skete det en enkelt gang, at en nabo spurgte mor, hvem vi havde til at hjælpe i marken, kunne hun godt uden at blinke fortælle, at det var en eller anden af familien. Min mor, der førhen aldrig kunne finde på at sige en usandhed, blev nu mester i den ene lille hvide løgn efter den anden.

Min kone, som indtil da ikke var klar over min forbindelse med modstandsbevægelsen, fandt en morgen en 11 mm pistol under min hovedpude. Så måtte jeg gå til bekendelse. Vi var ved at være en lille fæstning derude på bakken. Engang jeg kom hjem en tidlig morgen efter at have været ude for at modtage våben, så jeg mod den lyse østhimmel en formodet tysk soldat med gevær på skulderen stå vagt. Jeg blev lidt nervøs, men også nysgerrig, og ved nærmere eftersyn viste det sig, at det var Nicolai, en af russerne. Han havde hørt os tale om, at vi måske var opdaget af tyskerne, og så skulle han nok gøre sit til, at vi ikke blev fanget.

Jeg fik ikke de tre russere præsenteret. Den ældste og største hed Alexander. Han var omkring 30 år gammel. Som civil var han regnskabsfører på et kollektiv landbrug. Han blev som soldat sendt til fronten og skulle kæmpe mod de sejrige tyske tropper. Han blev taget til fange og kom i krigsfangelejr, hvor der var sult, kulde og elendighed. Da han og de andre var døden nær af sult, fik de valget mellem at dø eller gå i tysk uniform som arbejds- og vagtsoldater. De valgte det sidste.

Nicolai, den mellemste af både højde, drøjde og alder, var uddannet som lærer, og han var også den bedste til sprog. Han var midt i tyverne.

Den sidste og mindste hed Povl, han var uddannet filmmekaniker og operatør. Han blev som nittenårig kastet ned i faldskærm bag de tyske linier som sabotør, og han fortalte, at han var meget bange, da han landede i en sump eller eng med buske og træer. Da han var kommet lidt til hæfterne efter den ubehagelige nedfart, hørte han det rasle inde mellem nogle buske, og da der ikke blev svaret på hans anrøb, tømte han sin maskinpistol i buskene. Der lød et brøl derinde fra, og da han gik derind, fandt han en død ko. Han klarede sig kun en uges tid som sabotør, inden han blev taget til fange.

De tre russere kom med til Danmark som vagtsoldater ved flyvepladser og lejre, og den gode mad de fik her i Danmark hjalp dem snart til normal foderstand igen. De havde været her i landet i et års tid, men da de så erfarede, at toget de var med, gik sydpå, og at de nok skulle til fronten, blev de enige om at desertere. På en strækning, vist ved Rold Skov, hvor toget kørte langsomt, overmandede de den tyske officer og tog hans maskinpistol fra ham.

Jeg har hørt forskellige tildragelser om deres flugt ned gennem landet til fods. I Lindum skov havde de bl.a. været inde i et skovløberhus for at tigge lidt mad, men da de midt under måltidet fik øje på et billede af en tysk soldat på væggen, og de fik at vide, at det var datterens kæreste, fik de travlt med at komme videre. Vi fik senere af Karl Erik og Jørgen at vide, at værtsfolkene var blevet lige så bange, for billedet var af en franskmænd i tysk uniform. Han havde gemt sig der i skoven en tid, men nu turde han ikke være der længere.

Vore tre russiske venner havde en lidt anden opfattelse af skæbnen end vi. Når der var et eller andet, der skulle udføres, var de aldrig bange, for hvis det var bestemt, at de skulle dø i morgen, så døde de i morgen, ligegyldigt om de gemte sig i høet på loftet, eller de tog med på en eller anden opgave.

En søndag morgen, hvor min kone og jeg havde været på familiebesøg, lå der en besked til mig om, at chaufføren i en tysk gestapovogn havde spurgt om vej i Bjerringbro for at komme til Himmestrup, så gutterne dernede var bange for, om der var sket noget med Svend, Karl Erik og Jørgen, som boede på savværket. Det var der, vi næsten hver uge udpakkede 3 tons våben og udstyr og sendte det med lastbiler til det meste af Jylland.

Jeg spurgte de tre russere, om en af dem ville med for at opklare situationen. De ville alle med, men det ikke var godt med så mange på landevejen, og vi havde ikke cykler til fire. Da de heller ikke var særlig gode til at cykle, blev vi enige om at trække lod. Det faldt på Nicolai, og de to andre blev meget sure. Jeg tog en maskinpistol inden for frakken, men Nicolai tog kun en pistol og et par ananasgranater med, for, som han sagde, en håndgranat kan selv skyde.

Vi cyklede så til Himmestrup, hvor vi satte cyklerne og sneg os ned over marken til savværket. Ved skovdiget lagde vi råd om, hvad vi skulle, for alt var stille og roligt, næsten alt for roligt – det kunne jo betyde hvad som helst. Enten var det falsk alarm, eller var de tre blevet fanget af Gestapo, og så kunne vi måske falde i et baghold.

Først smed Nicolai et par sten hen i nærheden af stuehuset. Da der ikke skete noget ved det, sagde han: "Nu du blive her bag stor sten, så du er i dækning. Så jeg gå hen og undersøge. Hvis der kommer Gestapo, så jeg kaste håndgranat og forsvinde, og så du

skyde dem". Derpå rejste han sig og gik frimodigt frem mod hoveddøren og bankede på, men da heller ikke det virkede, gik han en tur rundt om huset, og langt om længe kom han tilbage og fortalte, at nogen snorkede, men han kunne ikke nå op og se ind ad vinduerne. Vi gik så om bag huset, og stående på hans skuldre kunne jeg lyse gennem ruden ind i soveværelset og se, at alle mine tre kammerater sov fredeligt. Efter at have vækket dem og fået at vide, at de intet havde set eller hørt til Gestapo, kunne vi cykle hjem, og vi var beroliget denne gang.

En helt anden oplevelse havde vi med dem en aften. Det begyndte med, at ved våbenedtagning en nat var en container faldet ned uden faldskærm, og det var umuligt at finde den i mørket. Aftalen blev så, at jeg den næste morgen skulle cykle ned til Laurs Hald, som boede nær nedkastningsstedet, og foregive at ville sælge ham et elektrisk hegn, og samtidig forsøge at finde containeren. Men den havde Laurs allerede fundet, og han havde sendt bud til sognefogeden. Jeg cyklede omgående til en telefon og ringede til sognefogeden og fortalte, at det var fra modstandsbevægelsen, og han måtte lade være med at underrette tyskerne.

Han var svær at overtale til at lade være, men da jeg lovede, at det hele blev fjernet om aftenen, var han nogenlunde beroliget.

Nu var det min plan at få fat i min egen gruppe til aften, så vi kunne få den ødelagte container båret til Himmestrup Savværk, men inden det var tid at tage af sted, kom min svoger Johannes Mogensen fra Vejrumbro og fortalte, at han havde set to containere med faldskærm ligge på marken bag sit hus. Så måtte jeg tage med ham for at få bjærget dem. Derfor blev Svend Laursen og de tre russere sendt ud til savværket, hvor de tre andre gruppemedlemmer fulgte med efter den ødelagte container.

Ved ankomsten til nedslagsstedet så de, at der gik tre mænd rundt og kiggede på ammunition, håndgranater og våben, der lå spredt omkring den ødelagte container. De blev så beordret til at hjælpe med at samle op. Da det var gjort, fik de besked på at tage noget på nakken, og de bar så en del af godset om til landevejen ved Himmestrup. Der fik de så lov at lægge deres byrde. Da det var sket, sagde en af russerne (Nicolai): "Hvad nu med de tre mænd, skal jeg skyde dem?" Det syntes Karl

Erik nu ikke var nødvendigt. Det kunne vi altid gøre, hvis de fortalte noget om nattens hændelser. Det skete aldrig!

En anden lille pudsig episode, som endte, inden den næsten begyndte. En lastbil med arbejdere fra Karup flyveplads skulle sprænges, og det hele var planlagt og gjort klar. Lederen af Viborg land modstandsgrupper, Leo Hjort, skulle komme med en af politiets V8 Ford-biler, som Falck efter politiets internering havde overtaget. Den blev kørt ud til Himmestrup Savværk, hvor den blev forandret med andre nummerplader, og de blanke lister blev beklædt med farvede bånd m.m., så den var næsten ukendelig.

Karl Erik havde fået lov at føre den, og de to andre, Leo og Jørgen, var passagerer. Det var så planen, at de skulle køre over Bro Mølle til Mammen for at tage Alexander og Povl med fra engen ved Stokbro. Desværre var farten rigelig stor i svinget før broen med det resultat, at bilen lagde sig med forenden ved den ene side af bækken og bagenden ved den anden, alt imens mænd, håndgranater og sprængstof m.m. faldt ned i bækken. "Oh, det var en skam", sagde Alexander, han havde sådan glædet sig til den tur, men den gik altså i vasken.

Og endnu en episode, hvor de tre mænd var med. Vi havde fået aftalt, at en reserveplads for modtagning af våben kunne ligge mellem Viskum og Himmestrup skov, og kendeordet skulle være "Pedro". Det blev kun brugt én gang, og da gik det hele forkert.

Den maskine, der skulle kaste ladingen, var blevet angrebet af tyske natjagere, og den kastede fra alt for stor højde, og over en alt for stor og lang en strækning. De to første containere blev hængende i store bøgetræer i Viskum skov, og resten faldt i en lang stribe mod sydvest, med den sidste container ude på Søren Padkjærs mark på Mammen Vestermark.

Det var en håbløs opgave at få det hele samlet, inden det blev lyst. Det blev så besluttet, at Karl Erik og Jørgen skulle forsøge at samle de sidste to-tre containere op ad formiddagen, da de var de eneste af vor gruppe, der ikke var kendt af beboerne. Da de havde fundet de sidste containere, lånte de heste og vogn hos gårdejer Chr. Toft, Klosterskov, hvorefter de kørte ned gennem Brø Mølle og ad vejen mod Mammen, så de kunne læsse af i Her-

kegårds Skov. Her blev de tre russere sat til at bevogte godset, til det kunne bringes videre i nattens mulm og mørke. Det var her, deres skydelyst og blodtørst nær havde skaffet os en tysk motorcykel med sidevogn. Hen midt på eftermiddagen holdt et par tyske soldater et lille hvil, kun ca. 50 m fra, hvor de tre russere holdt vagt. Kun ved en meget bestemt ordre lykkedes det at få Nicolai til at lade være med at krumme pegefingern og skyde. Det var noget, de ikke kunne forstå. Hvorfor skød man aldrig en tysker, når der var lejlighed til det? For en død tysker gør da ikke mere fortræd! Men det var jo ikke vores indstilling.

Som vagter og kammerater var der ingen, der var mere trofaste end russere. De gjorde alt, hvad de fik besked på af mig. Således kan jeg mindes deres store tjenstvillighed. De ville med glæde slå ihjel, hvis det kunne hjælpe os. Vi havde fået vished for, at en mand havde angivet os til den tyske kommandant på Madsens Hotel i Bjerringbro, og vi havde fra modstandsbevægelsen fået besked på, at vi, hvis det var nødvendigt, måtte likvidere ham. Jeg kendte manden meget godt, vi havde arbejdet i skoven en tid, og da han havde gjort den skade han kunne, syntes jeg ikke, det var nødvendigt at gå videre, selv om Nicolai sagde: "Du bare sige til mig, så jeg tømme maskinpistol i ham!"

Da vi først i maj kunne se, at krigen var i sin sidste fase, og vi vidste, at tyskerne var parate til hvad som helst, var vi stærkt bevæbnede og rede til at sætte os til modværge, hvis vi skulle blive forsøgt fanget på min mors ejendom. De tre russere gik døgnvagt, og vi var bevæbnet med både bazuka og maskingevær, maskinpistoler og håndgranater. Da vejen, hvor tyskerne formentlig ville holde, lå i en slugt med

bakker på begge sider, blev disse befæstet efter russernes anvisninger. Men det kom, vel heldigvis for os, ikke til nogen sammenstød, for den 4. maj om aftenen kom min mor hen på bakkekammen og kaldte. Nu kunne vi godt komme hjem, for nu var krigen forbi.

Hun havde som sædvanlig hørt radioavisen fra London, det var hendes faste tjans at lytte til den for os. Det kan ikke nægtes, at den 4. maj 1945 kom som en befrielse. Den 5. maj blev min gruppe og andre beordret til Gudenåcentralen for at beskytte den mod eventuel schalburgtage.

Jeg kan huske den 5. maj ved 13-tiden: Tre-fire mand holdt vagt ved via-dukten ind til værket, deriblandt Nicolai. Han sad og pudsede på et maskingevær, da der pludselig på vejen mod Tange kom kørende en tysker på motorcykel. Nicolai tog øjeblikkelig ladegreb, og der måtte råbes meget højt for at standse ham. "Bare en enkelt gang", bad han!

Da vi havde været på vagt ved Gudenåcentralen en uge, fik vi lov til at rejse hjem, og de tre russere kom ind til Bjerringbro, hvor modstandsbevægelsen boede på Nordre skole, efter at tyskerne havde forladt den.

De tre russere kom jævnlige og besøgte os i den tid, og det var med vemod de kom og tog afsked med os, da de skulle på opsamlingslejr ved Oksbøl. De besøgte os en gang, mens de var der. Det sidste, vi hørte fra dem, var da de skulle sendes hjem. De sendte os en kærlig hilsen til afsked, og takkede hjerteligt for alt det, vi havde gjort for dem, samtidig med, at de lovede at sende mange breve, når de kom hjem.

Vi har desværre ikke hørt det mindste fra dem, så man har sine tanker med, om de i det hele taget er i live mere.

Severin Mogensen

Sjællandsafdelingens tur til Neubrandenburg

Husk Sjællandsafdelingens tur til Neubrandenburg i perioden 4.-9. september begge dage incl. Programmet er ved at blive udfærdiget – vi kan bl.a. nævne besøg i Belower wald – museet for dødsarchen, KZ-lejren Ravensbrück, tugthuset Dreibergeren, tur rundt i Neubrandenburg m.v.

Vi kan endnu ikke give en fast pris, men håber på, at vi kan holde denne

på under 3.500,- alt incl. for 6 dage i liftbus.

Tilmelding til turen senest 1. august.

Tilmelding eller yderligere oplysning kan ske hos:

Marianne Rüzsf tlf. 38341310

Emmy Reitoft tlf.: 42401495

Mvh. Emmy Reitoft

Møde med Arbejdsskadestyrelsen

Arbejdsskadestyrelsen (ASK) har stadig ansat personale, der specielt tager sig af sager, der vedrører de tidligere modstandsfolk, KZ-fanger, krigssejlere samt deres enker og ægtefæller, og de behandler stadig nogle ganske få nye sager samt revurderer en del ældre sager hvert år.

De fleste sager, som der nu arbejdes med, vedrører enkeerstatning, som mange enker er berettiget til, hvis de er blevet alene. Husk, at man også kan søge enkeerstatning, hvis man har været samlevende i en længere årrække, og hvis den afdøde samlever har bidraget til den samlede økonomi.

Som fortalt i et tidligere nummer af Modstandskampen, stoppede Ebbe Schultz som daglig leder af afdelingen med udgangen af januar måned, og er nu efterfulgt af Mogens Thomsen.

Mogens Thomsen er jurist, og har arbejdet med andre områder i ASK i en del år. I marts måned havde Mogens Henrik Nielsen og undertegnede vores årlige møde med afdelingen, hvor vi drøftede de tiltag, der var fra deres side, og de spørgsmål, vi havde fra ASK og os, blev drøftet. Med til mødet var

Mogens Thomsen og Mette Thiesen, Arbejdsskadestyrelsen.

både Mogens Thomsen og chefen for afdelingen, Mette Thiesen. Kate Morell er også stadig i afdelingen – hende er der måske en del af jer der kender, da hun har været i afdelingen i en del år. Vi har igennem mange år haft et rigtig godt samarbejde med ASK og er rigtig glade for den hjælp, de yder til foreningens medlemmer og til hele gruppen af modstandsfolk, KZ-fanger, krigssej-

lere, enker og ægtefæller i øvrigt.

I er altid velkommen til at ringe til Arbejdsskadestyrelsen, hvis I har spørgsmål, der vedrører jeres pension eller hvis jeres helbred er blevet så meget dårligere, så I mener, at jeres sag evt. skal genoptages (se kontaktoplysninger på bladets bagside).

Emmy Reitoft

BØGER

Kampen på havet – Danske søfolk under Anden Verdenskrig

Af Christian Tortzen.
Informations Forlag.
379 sider, ill., 349 kr.

De danske søfolks historie er i mange kredse et glemt kapitel i den danske modstandskamps historie. Da Danmark blev besat 9. april 1940, stod søfolkene på havet overfor et valg: Skal vi slutte os til de allierede? Eller gå til neutral havn? Langt de fleste valgte at gå i allieret tjeneste, også selv om det i flere tilfælde betød, at de blev nødt til at gøre mytteri.

Der var lige så mange danske søfolk, der deltog i kampen på havet, som der var aktive medlemmer i modstandsbevægelsen – og mange måtte lade livet. Mere end 2.000 danske krigssejlere mistede livet under Anden Verdenskrig.

På baggrund af omfattende historisk viden og gennem søfolkenes egne breve og dagbøger skildrer forfatteren søfolkenes enestående kamp – både dem, der sejlede ude, og dem, der sejlede hjemme, og hvoraf mange kom til at sejle for tyskerne.

Gestapochefen

Karl Heinz Hoffmann
Af Niels-Birger Danielsen og Suzanne Wowern Rasmussen.
Nyt Nordisk Forlag.
352 sider, ill., 300 kr.

Karl Heinz Hoffmann var en sammen-sat mand. Som chef for Gestapo i Dan-

mark 1943-45 var han ansvarlig for besættelsesmagtens tortur over for danske modstandsfolk. Men Hoffmann holdt sig helst på afstand af rå vold. Han foretrak ideologiske diskussioner med danske intellektuelle og var aktivt optaget af sit sociale netværk, der ikke mindst bestod af kvinder.

Historien om Hoffmann er fortællingen om en magtfuld nazist med en stærk ideologisk overbevisning, men uden lyst til krigens brutalitet. Han dømtes til døden ved Københavns Byret i 1948, men året efter ændredes dommen til fængsel, og få år senere blev han løsladt.

Portrættet af Hoffmann føjer nye aspekter til forståelsen af Danmark under besættelsen og samarbejdspolitikken. Det er samtidig en skildring af et menneske, der var danskernes fjende under de onde år, men som vi ifølge forfatterne i dag med tidens distance kan se i et andet og mere nuanceret lys.

Erik Heimann Olsen

Erik Heimann Olsen, redaktør og fhv. informationsdirektør, er død 84 år gammel. Erik er især kendt af mange for sit virke som redaktør for FV Bladet fra 1997, hvor han med sin personlige og interesserede skrivestil fik sat Besættelsestiden og Modstandskampen på dagsordenen. Han var utrolig historieinteresseret, og sørgede altid omhyggeligt for at besøge de forskellige krigsskuepladser grundigt, inden han omsatte besøget til tekst og billeder.

Erik var cand.polit. af uddannelse, men brugte sin uddannelse i kommunikationens tjeneste. Han var således leder af Industrirådets informationsafdeling, i redaktionen for Dansk Industri og medudgiver af bladet Licitation. Senere blev han leder af Forsikringsoplysningen. Jeg havde selv fornøjelsen i 00'erne, at have Erik som medredaktør af FV Bladet. Vi var ikke altid enige om redigeringen af bladet, hvor jeg fulgte FV Bladets første redaktør, min farfar, Erik Arboe-Rasmussens journalistiske nyhedsvinkel (1959-62), men Erik Heimann var utrolig loyal og en god støtte, når det drejede sig om at få Frihedskampens mange glemte historier frem i lyset.

Erik var samtidig utrolig videnfokuseret, og anmeldte et utal af de mange bøger, der er blevet skrevet om Besættelsestiden. Erik var sammen med undertegnede med til at lukke FV Bladet i 2008.

Æret være hans minde.

Claus Arboe-Rasmussen

Carl Chr. Nielsen

Vores kære formand for Jysk afdeling af Erhvervshæmmede, major og tidligere frihedskæmper, Ridder af Dannebrog Carl Chr. Nielsen – af de fleste kendt som C.C. – er afgang ved døden, 86 år gammel.

C.C. havde været syg gennem længere tid, og han fik ved skæbnens ironi et hjerteanfald på besættelsesdagen den 9. april. Herefter fik C.C. det dårligere, og søndag den 8. maj kunne hjertet ikke mere. C.C. døde i sit hjem.

C.C. var Aarhusdreng og var uddannet gørtler. Han var ivrig terrænsportsdyrker, og sammen med sine sports-

kammerater var det muligt for dem under krigen at bevæge sig nogenlunde frit i områder, hvor tyskerne havde deres installationer. Ad den vej kom C.C. ind i den århusianske modstandsbevægelse. Gruppen blev stukket, og fem af C.C.'s kammerater blev henrettet på Skæring Hede. C.C. skulle have været henrettet samtidig, hvis den tyske krigsanklager havde fået medhold i sin anke om dødsstraf. Men C.C. blev idømt livsvarigt tugthus og blev efter ophold i arresten på Langelandsgades Kaserne sendt til tugthuset i Rendsborg syd for grænsen. Herfra videre til forskellige fængsler, tugthuse og lejre i Hitlertyskland. C.C. blev først befriet i begyndelsen af 1945, da amerikanske styrker nåede Untermassfeld i Thüringen, hvor C.C. sad i tugthuset.

Meget få amerikanere kunne tysk, så der var brug for tolke. C.C. og ca. 20 andre blev derfor indrulleret i det amerikanske militærpoliti. Men C.C. ville gerne hjem til Aarhus, og derfor udtrådte han af den amerikanske hær og cyklede og gik hjem til den danske grænse efter ca. 600 km op gennem det sønderbombede Tyskland.

C.C. og hans kære hustru Inge havde den store sorg i 2010 at miste deres yngste søn, Ole, der var kaptajn på Endelave-færgen. C.C. efterlader sig ud over sin hustru Inge sønnen Peter, svigerdatter, fire børnebørn og et – snart to oldebørn.

C.C. huskes som en stor dansk mand, en hædersmand af karat. Der var bud efter ham som ung, der var ting der skulle udrettes under besættelsen, og det medvirkede han til.

I taknemmelig erindring.

Ingelise Serges

Erhvervshæmmede, Sjællandsafdelingen har med sorg modtaget budskabet om C.C. Niensens død og begravelse. Vore tanker går til C.C.'s familie, vi vil gerne give udtryk for vor dybe medfølelse.

*På Sjællandsafdelingens vegne
Mogens Henrik Nielsen*

Frank Zorn

Frank Zorn døde i april, 92 år gammel.

Han var en af de betjente, der som de eneste danskere kom i direkte kamp med den tyske besættelsesmagt 19. september 1944, da tyskerne tog politiet. Kampene på Amalienborg Slotsplads gik over i historien. Angrebet blev slået tilbage, og danske politifolk stod krigen ud vagt om kongen. Senere under besættelsen måtte Frank Zorn gå under jorden. Efter befrielsen fortsatte han i politiet og sluttede i Politiets Efterretningstjeneste.

I november 1947 dannede Frank Zorn Amalienborgklubben, en forening af politifolk fra den tidligere politivagt på Amalienborg og Sorgenfri Slot, og han var formand for klubben.

Frank Zorn var også ildsjælen, da Frihedskampens Veteraner tog opgaven på sig at bevare Hvidsten Kro for eftertiden. I 10 år stod han i spidsen for et ihærdigt arbejde med at få indsamlet midler til restaurering af de fredede bygninger ved kroen.

Han var også igangsætter og formand for Frihedskampens Veteraners Fredningsråd (nu Frihedskampens Frednings- og Mindefond), der påtog sig at restaurere og vedligeholde mindesmærker rundt om i landet.

Frank Zorn var æresmedlem i foreningen Frihedsmuseets Venner og i Frihedskampens Veteraner, hvor han var præsidie medlem fra 1961 til 1997.

Æret være hans minde.

Frank Zorn har forladt os.

Utallige er de praktiske ting, som denne mand præsterede for Danmark og for sine kammerater.

Så snart han kendte til praktiske problemer, ikke mindst i forhold til mindre forstående myndigheder, behøvede han kun lige at vide det, så blev det ordnet stille og roligt.

At han var med til at forsvare kongehuset, da der var optræk til uro, var naturligvis klart. Som menneske og som embedsmand var han uforlignelig. Uden at gøre blæst af den indflydelse, hans mange kontakter gjorde det muligt for ham.

Det var folk af hans type, der dannede ryggraden i modstandsviljen.

Æret være hans minde.

Dagmar Mørk Jensen

Helle Elmgrenn
Sorgenfrigårdsvej 108 A
2800 Lyngby

ADRESSELISTE

**ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN**
Odense afd.: Fmd.: Alfred Andersen,
Bregnevej 7, 5220 Odense SØ,
tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen:
Sydkajen 4.1.th, 3600 Frederikssund,
tlf. 47 53 02 48.
Fmd.: Eigil Skov Jørgensen,
giro 8011788, sociale sager.

Sjællands afd.:
Fmd.: Mogens Henrik Nielsen,
Bernadotteparken 32, 4000 Roskilde,
tlf. 46 75 77 13.
Kass.: Benny Rasmussen
Rungsted Strandvej 181 B
2960 Rungsted, tlf. 45 86 63 72.

Jysk afd.: Konstitueret formand:
Robert Jensen, Østergade 25, Taulov,
7000 Fredericia, tlf. 75562335
Kass.: Birgit Lund, Skovparken 76 B,
6000 Kolding, tlf. 75 53 73 53.
Sekretær: Hans Jørgen Dahlhus,
Herredsvej 16, 7000 Fredericia.
Tlf. 75 94 35 83
(Postadresse: Sekretær)

**ALLIEREDE KRIGSSEJLERES
VETERANFORENING**
Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68.
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06.

DACHAU-KLUBBEN
Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.
Giro: 87 446 867.

**FORENINGEN AF GESTAPOFANGER
FRA BESÆTTELSEN**
Fmd.: Jørn Jensen, Glentemosen 5, lejl. 103,
2605 Brøndby, tlf. 43 96 35 18.
Kass.: Salle Fischermann,
Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte,
tlf. 39 65 89 90.

GESTAPOFANGERNE RANDERS
Fmd.: Ebba Hjortshøj, tlf. 86 42 77 29
Hermann Stillingsvej 17, 8930 Randers NØ.
Kass.: Marion Jensen, Mølløvænget 6,
9560 Hadsund, tlf. 20 22 59 54.

FRIHEDSKAMPENS VETERANER
Henvendelse kan ske til
Eigil Skov Jørgensen (Foss),
tlf. 47 53 02 48 eller
Bent Nielsen,
Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 07 16.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND
Formand: Martin Frøland, Ellemosevej 107,
2900 Hellerup, tlf. 39 68 15 25
Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104,
2610 Rødovre, tlf. 36 41 33 24

**FRIHEDSKAMPENS FREDNINGS-
OG MINDEFOND**
Amaliegade 18, 1256 København K,
tlf. 33 40 10 10
Fmd.: Chr. Eugen-Olsen
Sekretær: Jens Ege, N. Jespersens Vej 10,
2000 Frederiksberg, tlf. 38 33 52 08
Ansøgninger om støtte fra fonden kan rettes til
ovenstående adresse.
Bidrag til fondens arbejde kan sendes til
fondens konto i Spar Nord Bank
reg.nr. 9061 konto nr. 4569856065

HANNOVER-STÖCKEN
Henv.: Erik Tanne, Farum St. Torv 29, 1. th.,
3520 Farum, tlf. 44 95 87 35.

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN
Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevvej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69.
Kass.: Hanna Kirkegaard,
Jesper Brockmandsgade 2, 2200 København N.
Tlf. 22 12 49 25.

**LANDSFORENINGEN AF KZ-FANGER
FRA NEUENGAMME - VENNEKREDSSEN**
Fmd.: Helle Sørensen, Borgervænget 92, 2 th.,
2100 København Ø, tlf. 59 18 66 89 - 20 45 19 29
Kass.: Gitte Sundahl, Søkildevej 3,
5970 Æreskøbing, tlf. 62 52 21 50

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN DK
Fmd.: Astrid Danielsen, Brejningevej 9,
5700 Svendborg, tlf. 63 21 04 64
astriddanielsen@hotmail.com
www.sachsenhausen.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN
Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann,
Gl. Vartov Vej 29, 2. tv.,
2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

DANSKE VETERANER 1940-45
Formand Erik Kragelund,
nysejler@webspeed.dk
Sekretær Max Roe, maxroe_sen@msn.com

ARBEJDSKADESTYRELSEN
Sankt Kjelds Plads 11, Postboks 3000,
2100 Kbh. Ø, tlf. 72 20 60 00, fax 72 20 60 20.

**AMICALE INTERNATIONALE
DE NEUENGAMME (AIN)**
Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup.

**FÉDÉRATION INTERNATIONALE
DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)**
Formand: Allan Christiansen, Ibsvej 94,
2880 Bagsværd, tlf. 44 98 48 24.
Kasserer: Bodil Enoch,
Brøndbyøster Torv 51, 5. th. 2605 Brøndby,
tlf. 36 75 45 94.

BERNADOTTEGÅRDEN
Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50.

BERNADOTTEGÅRDEN
H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00.

MINDELUNDEN RYVANGEN
Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM
9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET
Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN
Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS
Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM
Esrumvej 367, 3000 Helsingør, tlf. 72 55 20 47.
Åbent søndag, tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45
Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83.
Fond reg. nr.: 12844.

**HISTORISK SAMLING
FRA BESÆTTELSESTIDEN,**
Niels Bohrs Alle 9, 6700 Esbjerg.
Åbent tirsdag kl. 10-12 og torsdag kl. 10-18.

ODENSE HISTORIE 1940-45
Brandts Passage 15, 1.tv
5000 Odense C, tlf. 66 19 40 45.
Åbent d.1.lørdag i måneden kl.13-16

FERIEMULIGHEDER:
Anholt: 4. Maj-huset, Gennem Landet 80 A,
8592 Anholt.
Kan lejes ved henvendelse til
Anders Rytter, tlf. 40 97 96 84